

POSTMODERN TÜRKİYE'DE EĞİTİM AKIMLARI VE ÖĞRETMEN YETİŞTİRME SORUNU

Ali GÜLER

Abant İzzet Baysal Üniversitesi Eğitim Fakültesi - BOLU

ÖZET

Postmodern toplumun genel geçerli olan bir tanımına ulaşılmamıştır. Ancak bilinen belirgin özellik modern toplumun insanlar üzerindeki kötü sonuçlarına karşı bir başkaldırı akımı olarak nitelendirilebilir.

Postmodern Türkiye ulaşılması özlenen bir hedeftir. Birçok toplumda olduğu gibi Türkiye'de de sanayi sonrası gelişmeler yoğun olarak yaşanmaktadır. Ancak yerellikte ulusal orandan da evrensel verilerinden yararlanma gereği vardır. Postmodern Türkiye'de eğitim pragmatist bir anlayışta olabileceği düşünülebilir. Toplumların gelişim aşamalarındaki -ulusal bilgi- evrensel bilginin geriye dönüşü olan evrensel bilgi- ulusal bilgi- yerel bilgi biçiminde düşünülebilir. Yetişecek öğretmen ise "özerk insan" yaratma becerisine sahip yerel bölgesel sorunlara çözüm getirebilen ve uyum sağlayan öğretmen tipi olacaktır.

Anahtar Sözcükler : Postmodern, yerel, ulusal, evrensel, özerk insan, geleceğin öğretmeni.

ABSTRACT

It has not been reached to a common valid definition of postmodern society so far. Yet, as the most well-known characteristics, it can be explained in the form of a rebel movement against the depressing affects of modern society on public.

A Postmodern Turkey is a hoped level to be reached at. As for most of the countries a post-industry development has been in progress in Turkey too. However it is necessary to benefit from local data to a national and further to a global perspective. Education in Turkey may well be thought in a form of pragmatism. It can be considered as global information- national information-local information which is a recycling process of national-global. The prospective teacher, thus, will be the one who owns the capability of creating "an autonomous individual" and who can find solutions to local regional matters in accordance with the development.

Key Words: Postmodern, national, global, autonomous individual, prospective teacher.

GİRİŞ

Modernlik Kavramı

Sözcük anlamı olarak "modern", çağdaş toplumlar arasında en gelişmiş olanların temsil ettikleri teknik, bilgi ve zihniyet seviyesi olarak tanımlanmaktadır. Modernlik bir anlamda, toplumdaki teknolojik ilerlemeler amacıyla ekonominin gelişmesini kapsayan bir süreci ifade etmektedir. Burada önemli görünen bir olgu vardır. Modern sözcüğünün birkaç yüzyıllık tarihe yapılandırılan bir etiket mi olduğuna, yoksa tüm kültürün, yani doğayla, başka insanlarla ve bu arada dinsel kavrayışımızla ilişkilerimizin başkalaşmasını mı gösterdiğine karar vermektir (Küçük, 1994).

Bu süreçte, ekonomideki gelişmelere dayalı olarak toplumun kurumsal yapısında da bir takım değişimler meydana gelmektedir. Kurumsal değişimlerle birlikte, toplumda geçerli ilişki biçimlerinde farklılaşmalar görülmektedir. Yani, yeni ilişki biçimleri gelişip yaygınlaşmaktadır. Bunun sonucu toplumsal yaşamın temellerinin yalnızca rasyonel temeller olarak görmekten geçer. Oluşan bu akımı "Bilimsel Devrim", "Siyasal Devrim" ve "Endüstriyel Devrim" de katkılarıyla hazırlıyor ve hızlandırıyor. Tauraine bu gelişmenin esaslarını şöyle vurgulamaktadır.

-Yüzyıllar geçtikçe yeniler/modernler ve kişilik ile ilgili bilimsel bilginin "doğal" bir modelini aradılar.

-Bu modelin araçsal, mekanikçi, organikçi ya da siberetik olmasına veya genel bir sistem kuramına dayanmasını istediler.

-Bu girişimler sürekli bir biçimde geçmiş silip atmakta insanların kuşaklar boyu aktarılan eşitsizliklerden, mantıksız korkulardan ve cehaletten kurtulacağına ilişkin kanaatle beslendi.

-Nasıl ki, insan ruhuna ilişkin düşüncelerin yerini kadavraların parçalanma ya da beynin genel görünümünün incelenmesini almışsa, modernizm olarak adlandırabileceğimiz Batı'ya ait modernlik ideolojisi de kul fikri ve bu fikrin dayandığı "Tanrı" fikrinin yerine başka bir şey koymuştur(Touraine, 1994).

Bu gelişmeler toplumda aklileştirme kurallarına göre işleyen bir bürokrasi oluşturmuştur. Politik alanda ise katılımcılığı gerektiren demokratik bir yapı gerektirmektedir. Eğitim, toplumun tüm katmanlarında yaygınlık kazanmaktadır. Teknolojik ilerleme ve ekonomik gelişmeye bağlı olarak kentleşme ve kitle iletişim benzeşiklik yerini ayrıışıklığa terkederken, yerel normlar da yerlerini evrensel normlara bırakmaktadır(Almond, 1973). Dünya bu evrensel normlara ulaşip sanayi sonrası bir topluma hazırlanırken, Türk toplumunun tüm olumlu gelişmelere rağmen "ulusallaşma" sürecini "yerellikten" kurtaramamıştır. Burada ulusaldan evrensele ulaşip, yeniden yerelliğe dönüşünün belirleyicileri eğitim anlayışının da göstergeleri olacaktır. Bu geriye dönüş modernleşmeden sancısız atlatılabilecek midir? Modernleşme çabasındaki toplumlar hep bir bunalım sürecini yaşamıştır. Postmodern bir anlayış onların modern toplumlar karşısındaki ezilmişliklerini ortadan kaldıracabilecek midir?

Kitle iletişim haberleşmesindeki hızlı gelişmeler nedeniyle toplumların birbirini etkilemeleri gittikçe artmış ve daha yüksek bir hayat biçimi yakalama yönündeki istekler hemen bütün toplumlarda gözlemlenen ortak bir özellik haline gelmiştir (Güler, 1997). Geleneksel toplumda istekleri yeterince karşılanamayan geniş kesimler modern aşamada giderek hareketlenmişlerdir. Bu hareketlilik büyük oranda göç olgusunu gündeme getirmiştir. Göç eden topluluk kent kültürü ile kırsal kültür arasında sıkışıp kalmıştır. Bunun sonucu göç eden insanların hayatında aşağıda sıralanan çelişkiler ortaya çıkmıştır. Bu çelişkiler "yerellik" ile "ulusallık" arasındaki geçiş sürecini de zorlaştırmıştır.

A. Göçün Doğurguları

İnsanlık tarihinin büyük bir bölümü yer değiştirme olarak nitelendirilebilecek göçlerden oluşmaktadır. Saldırıları (istila, siyasi nedenlerle sürgüne gönderilme, sömürgecilik veya barışçı nedenler ticaret, bakir toprakların keşfi, turizm, sanayileşme). Bireysel, kollektif isteyerek ya da zorla geçici veya kesin halk hareketlerinin en önemli temeli değişik kültürlerin barış içinde doğmasına, büyümesine ve uygarlıkların kaybolmasında rol oynamıştır.

Bütün toplumlarda kültürel oluşum uygulamaları ile karakterize edilen evrimleşme toplumsal hareketliliğin büyümesini de sağlamıştır. Coğrafi göç aynı zamanda ekonomik ve kültürel nitelik taşıyor. Kültürlerin çatışması bazen iki kültürün karışımı, belki sıkıntının kaynağı, bazen uyum ve entegrasyonun yolu, bazen de hasta bir zihniyete geçişi oluyor. Aynı sorun değişik boyutlarıyla Türk toplumunda yaşanıyor. Zamansız modern topluma akış açıklığı, suçluluğu doğurmuştur. Bu doğurguların bazıları şöyle sıralanabilir.

a. Özgür İken Bağımlı

Kırsal kesim insanı hareketlerinde bağımsız bir yaşam sürdürür. Su, toprak ve zamanın kullanımında sınırlamalar yoktur. Yeni bir kimlikle tanınmıştır. "Metropol Kimliği"

"Metropol kimliği değişken pragmatik ve kaygandır. Sokakta yaşayanların, uyuşturucu kullananların ya da heavy-metalcilerin oluşturdukları alt kültürler, mahalle, okul, iş yeri gibi birimlerin kimlikleri durumsal kimliklerdir. Bir süre için bu kimliklere sahip olan birey, bir süre sonra bunları

yitirecek ya da başkasıyla değiştirecektir (Güler, 1997). Metropolde zaman ise sıkıştırılmış ve steril hale getirilmiştir. Şimdi kesin çizgilerle geçmişten ve gelecekte ayrılmıştır (Habitat II)".

Bu olguyu genç, yaşlı herkes yaşamak zorundadır. Tüm güçlüklerle uyum sağlamak durumundadır. Yaşamak için başka bir şansı yoktur. ...Özgür olabilme şansına sahip kendiliğinden oluşan bir yaşamın gereği idi. Oysa metropolün güçlükleri onu kökünden kopan bir ağaç gibi savruntuya bırakmıştır. Oysa kırsal alan kimliği, doğal göç dışındaki tüm göç hallerinde yerleşilen yapının kimliğini özümleme hızlı olmaktadır. "politik kimlik", "etnik kimlik", "şehircilik", "bölgelilik", "feodallaşma" biçimini almaktadır. Aslında Türk insanının kimliği kuşaklararası gelenekselleşmiş

b.Bağimli İken Özgür

Modern dünyadaki objektif-evrensel bilgi anlayışından yerli ve görelî bilgiye doğru yönelimler olmaya başlamıştır (Ertürk, 1994). Bu tür geri dönüş anlamındaki bu gelişim beraberinde çeşitli kuşakları da getirmiştir. Yerele dönüş bir anlamıyla rahatlığı, itibarı, ulusal gururu simgeler gibi görünmektedir. Modernizme karşı bir gelişme olarak nitelendirilen postmodern farklı bir çıkış yolu sergilemektedir.

"Post-müdüernizm, modern bilimin bilgi üzerinde kurduğu tekelciliği reddederek yola çıkmıştır. Böylece, bilimsel yönteme karşı farklı bilme yollarını, objektif bilgiye karşı yorumlayıcı bilgiyi, batı tecrübesine dayanan tek doğrusal gelişme modeli ve onun değer yargılarına karşı farklı kültür ve geleneksel yapıların geçerliliğini savunmaktadır (Ertürk, 1994)".

Ancak toplumsal olgular doğal bilimlerin olgularına benzemez. Tek düze bir sıra ve düzen izlemez. Bu yüzden toplumsal alanda evrensel yasalara ulaşmak kolay değildir. Bir yanda farklılık ve çeşitli likten küreselleşmeye doğru hızlı bir eğilim, öte yanda insanları mutsuz kılan modernizme bir başkaldırı söz konusudur. Kaldı ki toplumların çoğu ulusaldan evrensele ulaşma çabasındadırlar. Yeniden yerele dönmekle ulusal bütünlük korunabilecek midir? Korunması zorunlu olduğuna göre yeniden yerele dönüş insanları mutlu kılabilir midir? Temel beklenti ulusalın bir tür çeşidi olan yerellik hem bütünlüğe zara vermeyecek, hem de insanları özgür kılacaktır. Umulan bu yeni dünya da töre ile kaynaşık yerli bilgi egemen olması beklenir.

c. Sadık İken Asi

Normal koşullarda sadakat oldukça kolaydır. üstem dışı herhangi sapma beklenemez. Vatandaşlığın tüm haklarından yararlandığı bilincindedir. Günün birinde yaşantısını başkasıyla karşılaştırmak durumunda kalır ve haksızlığa uğradığı kanısına varırsa, o zaman Göle'nin belirlediği şu durumla karşılaşabilir.

"Hakkaniyet arayışının hukuk güvencesinde olmadığı, vatandaşlık haklarının kurumlaşmadığı toplumlarda, asilik elinizde kalan, biraz fazla romantikçe de olsa var oluşsal bir direniş biçimi, küstahça bir meydan okuyuş, her an bir şaşkınlık hali, aşırı duygusallık, alınganlık asi davranışların, kibrin haranı oluşturuyor. Asilik, vatandaş kimliğinin negatifi ya da karanlıkta kalan, yer altı yüzü. Vatandaşlık seçilmiş, öğrenilmiş, düşünülmüş, olgun bir kimliktir. Asililik ise bir kimlik değil, bir davranış, konum alış, tepki gösteriş biçimi" (Göle, 1996).

Türk toplumunda normalden sapmayı sağlayan etmenlerin başında vatandaşlık haklarının korunmadığına ilişkin yargılar gelir. Bir hukuk devletinde bu yargıların ortadan kaldırılması gerekir. Yoksa normal dışı davranışları toplum kanıksar. Sonuçta ülke büyük zarar görür. Toplumsal olaylarla karşılaşan her kurum ve kişi bunu çözmekte zorlanır. ...n yargıları gidermek gerekir.

ç. Asi İken Sadık

Normal koşullarda ön yargılar ve saplantıların oluşması zordur. Yanlış yargıların pekişmesi beklenemez.

Asiliğe yol açan kışkırtmalar, söylentiler, dirliğin egemen olduğu ortamda ortaya çıkmaz. Postmodern bir anlayışta oluşması beklenen olumlu toplumsal iklimde bilinçlenmede gerçekleşir. Kişi vatandaşlığın hem bilincine varır; hem de haklarının sınırlarını bilir.

d. Tok İken Aç

Büyük kentlere göç, daha iyi yaşam koşullarını yakalamak içindir. Ancak çoğu kez aradığını bulmakta zorlanan bu insanlar "açların mezarı yoktur" diyen bir kültürel anlayışta açlıkla karşılaşır. Günümüzde ister isteyerek, ister zorunlu olarak göçsün kentlerin etrafında fakirlik çemberi oluşmuş durumdadır. Bu durum toplumsal olayları normalden saptırmak isteyenler için verimli bir malzeme olabilir.

e. Aç İken Tok

İnsanların yerlerinden kopuş nedeni açlığa karşı duyulan kaygıdır. Bu kaygının giderilmesinin başında açlık ve açlık korkusunun giderilmesidir. Postmodern anlayışta bilgi toplumunun tüm olanakları yerele aktarıncı insanların umutsuzlukları da ortadan kalkar. İşletilen toprak, su, madende elde edilecek verim artabilir. Örneğin GAP ile gelişen endüstri ve yılda en az üç kez alınan ürün ile insanların açlık güdüsü doyuma ulaşmış olabilir.

f. Sakin İken Şiddetten Yana

Birçok sorunu şiddetle çözeceğine inanan potansiyel suçlu imajını veren "varoş" yaşayanları hukuk tanımazların birer malzemesi haline getirildi. Eskilerde, ikinci kuşak kendini bakımlı çevre insanı ile karşılaştırıp hak aramaya yönelik çabaları artık görülüyor. İşin ilginç yanı kente zorunlu olarak göçen insan bakımlı çevreyi değil, toprağını, yerini, yurdunu özlemektedir. Bu özlem onun yerel boyutta daha mutlu olduğunun kanıtı sayılabilir. Bilinç bulanıklığı yaşayan bu insanlar, mutsuzluk, dışlanmışlık duygusunu yaşıyorlar. Şiddete toplum alıştı. Sonuçta şiddetle yaşayan bir toplum oluverdi. Acıma duygusu kalktı. İnsanlar duyarsızlaştı.

g. Şiddetten Yana İken Sakin

Yerleşen bir toplum düzeninde insanlar kendilerini bulabilir. İşlenmiş bir suçun sonucu cezasını çeken herhangi bir insanın duygusunu yaşayabilir. Sonuçta kendisi olur, yığın insanı olmaktan kurtulabilir. Mutlu olur.

Hareketliliğin olabildiğince yaşanan modern bir toplumda eğitime verilen önem daha da artmıştır. Görevleri tam olarak yerine getirme, dakiklık, kesinlik, kendi kendini disipline etme gibi tutumların ön plana çıkmasıyla bireyler yeni durumlara uyum konusunda zorlanmışlardır. Gelişmekte olan toplumlarda görülen protesto eylemleri ve gençlik hareketleri, bir bakıma yeni durumlara uyum sağlama yönünden karşılaşılan güçlüklerin ve yeni durumların getireceği endişe ve belirsizliğin işareti olarak kabul edilebilir (Güler,1997). ,Çünkü, modern toplumda bireyler kendi rolleri ve yeni değerlere uyum yönünden giderek daha bilinçli bir duruma gelirler. Türk toplumunun en önemli sorunlarından biri de değerlerin yerellikten ulusallığa ulaştırılması doğrultusundadır.

2. Yerel Kültürden Ulusal Kültüre Geçişin Sosyolojik Boyutu

Yerel kültürden ulusal kültüre geçiş “milletleşme” sürecinin başlangıcı olarak da nitelendirilebilir. Toplumların bu gelişim süreci içinde “aşiret”ten millete geçiş yaşayabildikleri gibi “aşiret”, “ümme” ve “millet” sürecini yaşayabilir. Türk toplum yapısındaki gelişim aşamalarının bu düzeni izlediği söylenebilir. İmparatorluk dönemi çok kültürlü bir anlayış ile yüzyıllar boyu sürdürülmüştür. Bu çok kültürlü anlayışın yanında Türk kültürü de çağlar boyu süre gelmiştir. Bu süreklilik içinde otantik kalan kültür yerel kültür olmuştur. Bu kültür dili, geleneği, töreyi “millileştirme” dönemi olarak nitelenebilecek Cumhuriyet devrine kadar taşınmıştır. Genel bir ifadeyle söylenirse bu halk kültürü dinamik gücü ile “ulusal kültürü” yozlaştırmadan, özünden saptırmadan beslemiştir. Ancak bunun yanında diğer kültürlerle etkileşim içinde varlığını sürdüren bir kent kültürü de olagelmıştır. Bu kültürün çeşitli kültürden etkilendiği gibi yerel kültürden de kısmen etkilendiği söylenebilir. Yerelden ulusala, ulusaldan evrensele giden yol, temelini otantik değerlerden alır. Bu anlayışı yeni biçimlerde sunuş, kavrayış ve algılamayı gerektirir. Bu gereklilik yereli ulusala taşıma ihtiyacını doğurur.

Tarihi bir varlık olarak insanın girişimleri, başarıları, düşünüş, duyuş ve özelemleri kendine özgü bir yapı oluşturur. Bu yapının yerel boyutu sınırlı ilişkileri kapsar. Kapalıdır, etki alanı sınırlıdır. bu bazen bir bölgeyi, bazen de bir yöre ile sınırlı kalabilir. Bu kalış işlenmemiş bir cevher gibidir. İşlenmesi ulusal çıkarlara hizmet olarak katkıda bulunur. İşlenmemesi durumunda sıkıntılar yaratabilir. Ayrı bir kültür görünümüne sokulabilir, amaç dışı kullanılabilir.

Yerel Kültür

Kültür, tarihsel oluşu ifade eder. Bu oluşun mekanı onun ulusal ve genel olduğunu belirler. Yerel kültürün olmadığı hiç bir ulusal kültürün olduğu söylenemez. Ancak ulusallaşmayan yerel kültürlerin çokluğu da bilinir. Bu yüzden ülkelerin kültür politikaları oluşturulur. Oluşturulan kültür politikası, devlet politikası olması gerekir. Bu gerekliliğin nedenleri şöyle sıralanabilir:

- Yerel kültür bir alt kültür olarak ulusal çıkarlara uymayan bir anlayışla sergilenebilir.
- Yerel kültür bölgelilik, şehircilik gibi ayrımlara yol açabilir.
- Büyük kentlerde oluşan varoşlarda yerellik ya da hemşehricilik adına potansiyel suç grupları oluşturulabilir.

-Şive, diyalektler ayrı bir kültürel unsurmuş gibi kullanılabilir. Dildeki bu farklılık politik kazanç olarak kullanılabilir.

Kültür politikasının devlet politikası olması durumunda yörelerdeki bu zenginlik, çeşitlilik olarak geliştirilebilir. İsmail Hakkı Baltacıoğlu'nun deyişiyle “Milli Emperyalizm”le çağdaştırılabilir. Yoksa yerel kültür adına siyasal formüller oluşturulabilir. Aslında bunun için T.S. Eliot'un deyişiyle şu anlayış benimsenebilir.

“Bir toplumun kültürünün gelişmesi için, o kültürün değerlerini paylaşan kişiler arasında, ne gereğinden fazla benzeyiş, ne gereğinden fazla farklar olmalıdır” (Eliot, 1981).

Bu farklar zenginlik olarak algılanabilir, zenginleştirilebilir. Çünkü kültür birliği sınırlandırılmayan bir birliktir. Bu birlik, çoklukta birliği simgeler. İnsanların ulusal kültürün bir üyesi olmaları yanında, kendilerini bir bölgeden saymaları doğal karşılanabilir. Giderek bu bölgeden olma

ulusal'ın yerine geçme eğilimindeyse işin patolojik boyutu ortaya çıkıyor demektir. Bu anlayış şu kaygılardan kaynaklanabilir:

-Bölgeciliğini kabullenmiş bir kimse, kendisine kendisinin de farkında olduğu bir oyunun oynandığını düşünebilir.

-Bölgesinin siyasi ve iktisadi bağımsızlıktan mahrum edildiğini zannedebilir.

-Siyasi ve iktisadi güçten mahrum olan bölgesine, gerçekten istenenin sadece bölgesi olan bir şeyin, yani kültürel bağımsızlığın vaadedilmesiyle teselli edildiğini düşünebilir.

-Siyasi, iktisadi ve kültürel sorunların birbirinden ayrı düşünülmemeyeceğinin farkında olabilir.

-Siyasi ve iktisadi hayatı etkisi dışında bırakan herhangi yerel kültür akamının antikacılıktan öteye gidemeyeceğini de bilir.

-İstenecek şey, yeryüzünden silinmiş ve silinmekte olan bir kültürü modern koşullar altında olduğu gibi korumak veya ona yeniden hayat vermek değildir. Modern koşullar buna olanak vermeyecektir (Eliot, 1981).

Burada yapılacak şey, kültürün eski köklerine bağlı çağdaş bir kültürün büyümesini sağlamaktır. Her yörenin karakteristik bir kültürü olmalıdır. Ancak yerel kültürler arasında bir uyumun olması beklenir. Bu ise gelenekte kültür birliğini sağlar. Gelenekte kültür birliği anlayış birliğini ortaya çıkarır. Oluşan gelenek üzerindeki farklılıklar zenginlik ve çeşitlilik olarak algılanabilir. Böyle bir geleneğin olduğu bir kültür ortamının evrensel ölçülere ulaşması kolaylaşmış demektir. Yapılacak iş kültürün bütün boyutlarıyla irdelenmesinin sağlamaktır. Bu irdelenme yerelden ulusa doğru bir akışı simgelemelidir. Bu yapılırken şu olumsuzluklardan şiddetle kaçınmak gerekir.

-Kültürel değerlerin sunulmasında yöresel motiflerin varlığı kaçınılmazdır. Ancak pratikte yöresel motiflerin ilk sırada sunulması ulusallaşmayı zedeler.

-Görenekler, adetler sıklıkla değişmektedir. Değişime dirençli birer olgu haline getirilip özünden farklı amaçlar için kullanılması sakıncalar doğurur. Onu benimseyenleri de zor durumda bırakabilir. Örneğin varoşlardaki oluşumlar gibi.

-Müzikte, sanatta, dilde yöreseli kullanmayı bir beceri olarak önem kazanması ve çıkar sağlaması.

Ulusal Kültür

Kültür tarihsel bir oluşumdur. Özgün değerlerin tümünü içerir. Kültürün tarihsel oluşu, onun sürekli bir oluş, bir değişim içinde bulunması anlamına gelir (Tunalı, 1980) Bu anlamıyla güncel boyutları aşar, "tarihsel-kalıtımsal" bir boyuta dayanır. Kültür varlığı, tarihsel belirlemesi içinde kendi katılması sürecini sürdürür.

- "Kültür varlığı tümel bir varlık olarak tüm bir toplumsal. Dil, düşünce, sanat, töreler v.s. gibi siyasi düşünceler ve özelemler de bir kültürel toplumsal fenomen olarak bu tümel varlığın içinde yer alır ve kültür dediğimiz varlığın tarihsel olma yasasına uyarak o da süreklilik elde eder" (Tunalı, 1980).

Bu yönüyle ele alındığında ulusal kültür şu sakıncalardan arındırılmalıdır.

- Kültürel değerler ulusaldır. O ülke insanının ortak paylaşımındadır.

- Ulusal kültür tüm bilgileri, yöreleri kapsar. Hiç bir yörenin kültürel anlamda diğer yörelerden üstünlüğü yoktur. Olmamalıdır.

- Değerler siyasallaştırılmaz. Değerlerin kullanılması tüm toplum yaşayanlarının ortak paydasındadır. Hiç bir kişi, kurum, siyasi örgütün paylaşımında önceliği olmamalıdır.

- Toplumun geçmişi, bugünü ve geleceği tekelleştirilemez. Hiç kimsenin güdümünde olmamalıdır.

- Hiçbir alt kültür ya da bölge kültürü ulusal kültürden daha zengin olamaz.

- Büyük kente göç ile oluşan kültür, ne kent kültürünü ne de bölge kültürünü temsil eder. Bu konudaki söylemler bilimsel olmalıdır. Değilse, oluşan “varoş kültürü” ulusallaştırılmaz.

- Kentlerin etrafından oluşan bu “varoş kültürü” fakirliği, yoksulluğu simgelemektedir. Olabildiğince toplumsal patlamalara hazır konumdadır. Burada yaşayan insanların özlemleri, tutkuları kine dönüştürülüp “yığın insanı” haline getirilmiştir. Kentlerin çevrelerindeki bu fakirlik çemberinde oluşan “kültürel boşluk” ulusal kültürel öğelerle doldurulmalıdır.

- Tüm iletişim araçları ile sağlanacak bir anlayış birliği ile yerel kültürler ulusallaştırılmalıdır.

- Bütün bunların içinde en önemlisi Cumhuriyet döneminde ulusallaşan kültürü “yerelleşmeye” doğru bir kazanç kapısı olarak görülmemelidir. Söylenen bir türkü, okunan bir şiir, çizilen bir resim gelenekte kültür birliğini sağlamalıdır. Urfa’da okunan bir türkü İstanbul spor sahalarında anında seslendiriliyorsa bu anlayışın bozulmamasına özen gösterilmesi kültürel gelişimi hızlandıracaktır.

Postmodern Toplum

Postmodern toplumun genel geçerli olan bir tanımına ulaşılamamıştır. Ancak bilinen belirgin özellik modern toplumun insanların üzerindeki kötü sonuçlarına karşı bir başkaldırı akımı olarak nitelendirilebilir. Değişik anlayışlara bağlı olarak postmodernizmin özellikleri şu noktalarda özetlenebilir:

- Postmodernizm her türlü teklife karşı çoğulculuğu savunur.

- Bilimsel bilgiye karşı anlatsal ya da yorumsal bilgiyi esas alır.

- Ulusallık yerine yerelliği esas alır.

- Tek anlamlılık yerine çok anlamlılığı benimser.

- Tek işlev yerine çok işlevliyi ileri sürer.

- İletişimde mümkünsüzlüğü iddia eder.

- Sanayi toplumu modern durumu ve modernizmi içerir. Enformasyon toplumu ise, postmodern durumu ve postmodernizmi içermektedir.

- Enformasyon toplumunda bilginin kirlenmesi, iletişim ve bilgisayarlaşma ile önlenecektir.

- Enformasyon toplum etnikinde özel hayatın gizliliğini önem kazanmaktadır (14).

Postmodern Türkiye’de Eğitim

Postmodern Türkiye ulaşılmaması özlenen bir hedeftir. Birçok toplumda olduğu gibi Türkiye’de de sanayi sonrası gelişmeler yoğun olarak yaşanmaktadır. Ancak yukarıda da sözü edildiği gibi yerellikten ulusala oradan da evrensel bilgi verilerinden yararlanma gereği vardır. Yapılan kuramsal toplum gelişim aşamaları hiçbir toplumun bütün katmanlarını kapsamamaktadır. Bu yönüyle alındığında bir toplum bir yönüyle sanayi öncesi toplum, ikinci boyutuyla sanayi toplumu, gelişmiş yönüyle bilgi toplumu özelliğini kazanabilir. Egemen olan özellik esas belirleyici oluyor. Türk toplumu son elli yıldan bu yana gelişim aşamalarının tümünü yaşamış sayılabilir. Bu kısa dönemde her gelişim dönemi beraberinde bir sancılı tutum getirmiştir. Bu ise toplumsal bunalımları kaçınılmaz kılmıştır. Postmodern topluma geçiş belirli esasları içerir:

“Post-modernist çaının kavranması, modernlik tasarımının sorgulanışını ve modernliğe duyulan inancın yitirilmiş olmasını, bir çoğulculuk ruhunun var olduğunu, geleneksel bağnazlıklara karşı kuşkuculuğun arttığını ve dünyaya evrensel bir bütünlük olarak algılayan ve kesin çözümlerle, sorulara tam cevaplar bekleyen bakış açısının reddini önermektedir” (Bayhan, 1994).

Post-modern anlayış şu noktalarda özetlenebilecek esasları da içerir.

- Postmodernizmi açabilmek için anlam berraklığından çok, anlam zenginliğini aramak gerekir.
- Siyah-beyaz ayırımından kaçınıp, “ya biri ya öteki” yerine, hem biri hem ötekini kabul etmek.
- Birkaç düzeyde anlam ve birkaç odak noktasının kombinasyonunu ortaya çıkarmak.
- Kendini kendi hakkında bilgi sahibi olarak keşfetmek gerekmektedir.
- Postmodernizm, medya ile aynı zamanda ve birlikte vardır (Bayhan, 1994).

Postmodern Türkiye’de Eğitim Akımları

Bu başlık çok iddialı görünebilir. Bunun nedeni çok basit olarak açıklanabilir. Toplumların köklü değişim dönemlerinde doğrudan bir eğitim olgusu gündeme gelmez. Olup bitenlerden sonra değişimin ipuçları eğitim akımları konusunda belli bilgiler verebilir.

Yeni Eğitimin Temel Nitelikleri

Postmodern eğitim hakkındaki savlar toplumsal gidişin belirlediği ön bilgiler fikir verebilir. Bu ön bilgiler şu noktalarda özetlenebilir:

- Yeni eğitim dayandığı bilgi yorumsal niteliktedir.
- Merkez örgütü yerine yerel örgüt.
- Merkezi çözüm yerine yerinde çözüm önerilmektedir.
- Eğitimde genel stratejiler bırakılmakta, günlük ihtiyaçların doğrultusunda politikalar belirlenmektedir.
- Uzaktan eğitim okulun bir alternatifi olarak sunulmak istenmektedir.
- Bilgilerin anlatışının belirleyicisinin kim olacağı konusunda şimdili belirsizlikler sürmektedir.
- Bilgi tüm eğitim tarihinde bir güç olarak sunuldu. Acaba gelecekte bu gücü kim kullanacaktır?
- Modernizm en geniş anlamıyla iletişim sağlama yolu idi. Bilgi toplumunda iletişim önemli bir belirleyicidir. Post modern anlayışın iletişimin reddi konusundaki söylemi paradoksal bir görünüm sergilemektedir.

- Modernizm insanları mutlu kalmayı hedeflemişti. Ancak umulan olmadı. 20.yüzyıl “mega ölümler” yüzyılı olarak anılmaya başlandı. Acaba postmodern dünyada insanlar mutlu olabilecekler midir? İnsanların acıları dindirilebilecek midir?

- Etik değerlerin oluşumunda kuşkular vardır. “iyi” yi kim belirleyecek? ipuçları ahlak anlayışının o ülke insanının belirleyeceği doğrultusundadır. Bu ise “Birlikte çokluk” ilkesine dayalı olarak gerçekleştirilebilir. Bu günkü kültürün en önemli işlevlerinden biri “,oklukta Birlik”tir. Kültürün özgünlüğü ve çeşitliliği, birliği oluşturur. Oluşan birlikte bu kez çok oluş önem kazanmaktadır. Ancak bu çokluk “bölünmüşlük” , “parçalanmışlık” gibi terimleri içermez. Bir tür tümenden gelim yöntemiyle bilginin anlatıya ulaşmasıdır.

- Eğitimde özgürleştirme pahasına “tek tip insan” yaratma anlayışı yerine “özerk insan” yaratmanın sosyolojik anlayışa daha uygun olacağı beklenir. İnsanın doğası gereği özgürlüğü konusunda

bir tanıma bu güne dek hiç bir sistemin tam ulaştığı söylenemez. yerellikte özerk insanların uyumu sorunu gündeme gelebilir. “Ben”, “başkası”, “onlar” ve “öteki” kavramları yeniden tanımlama ihtiyacı doğabilir.

- Türk toplumunun öteden beri tartıştığı konulardan biri merkezden yönetim sorunu idi. Ayrıca bölgeler arası dengesizlikler sıklıkla gündeme getirilmektedir. Yeni sistemde “yerellik”, “bölgesel” temele dayalı olarak geliştirilebilir. Belki Milli Eğitim Bakanlığı bu bölgeler arası eşgüdümü sağlayan bir üst kurum olacaktır.

- Osmanlı Devleti dönemindeki eğitim kurumlarının “özerk” bir yapıda oluşları bilinmektedir. Devlet sadece denetleyici konumdaydı. Yeni eğitim düzeninde devlet bu denetleme durumunu özelleşen ve özerkleşen bu kurumlarda sürdürebilir.

- Eğitim programları bölgesel olanaklar ve ihtiyaçlar gözönüne alınarak planlanabilir. Ancak toplum dirliğini sağlayıcı, ulusal bilinci geliştirici programlardan ödün verilmeden uygulanma zorunluluğu her toplum tipinin kaçınamayacağı bir olgudur.

- Bilgiler bilgi bankalarında elde edilecektir. Hafıza bankaları öğretmenin yerine devreye sokulması varsayıyorsa da öğretmensiz bir eğitim bir utopia olarak görünmektedir.

- Yeni eğitim düzeninde işe yararlılık önem kazanacaktır. Bu düzende pragmatizm esas özü oluşturuyor. Gerçek işe yarar olandır.

- Postmodern eğitimde, eğitimin içeriğini ondan yararlanmak isteyen öğrenciler belirleyecektir. Bu anlayışta okul binaları bilgi merkezlerine dönüştürüleceği izlenimini vermektedir.

Postmodern bir anlayışta okul kademelerinin farklı sorumlulukları bulunmaktadır.

“Üniversitelerin işlevlerini bütün öğrenim yapısını açık bırakarak, bütün bilginin ilkelerini ve temellerini yayma şeklindedir” (Gelişi, 1994).

Hangi kademede olursa olsun hiç bir “telematik bilgi bankası”nın tüm eğitimin yerine geçmeyeceğini var saymak gerekir.

Eğitim Akımları

Postmodern Türkiye’de Eğitim Pragmatist bir anlayışta olabileceği düşünülebilir. Ancak bu akım çok disiplinli bilimlerin ortak bir sentezi olacaktır. Temeli bilgi işleme dayalı olması beklenirken douru-yanlış boyutunda sınırsız sayıda önermeyi içerebilecek. Bu içeriğin işleyişi şu formülle ifade edilebilir.

Evrensel Bilgi <--> Ulusal Bilgi <--> Yerel Bilgi

Bu plan karşılıklı koşullanma biçimindeki bir mantığa dayalı olmalıdır. Buradaki mantık modern öncesi toplumların izlediği şu formülün geriye dönüş biçimidir:

Yerel Bilgi <--> Ulusal Bilgi <--> Evrensel Bilgi

Eğitim politikasının özü “Birlikte ,okluk” ilkesine dayalı olacaktır Bunun anlamı yerelliğin kendi içinde ulusalı temsil etme görevidir. Bu bir tür bölgesel kalkınma modeli gibi algılanabilir. Eğitim ilkeleri ulusal olma niteliğinde ödün vermeden bir tür görelilik içinde işleyebilir. Özellikle sosyo-kültürel eğitim amacı “üniter” devlet anlayışına hizmet edecek nitelikte olmalıdır.

a. Eğitim Programları

Eğitim programları yerel nitelikte hazırlanmalıdır. Ancak sıklıkla vurgulandığı gibi ulusal olanla ilgili her tür bağ sağlıklı işletilmelidir.

b. Öğretim Tekniği

Öğrenci merkezli bir sistem uygulanabilir. Ders araç ve gereçlerin yerini bilgi bankaları alabilir. Ancak hiç bir sistemin kitapsız işlemeyeceği de unutulmamalıdır.

c. Öğretmen

Öğretmen öğrenci merkezli sistemde olduğu gibi rehber konumdadır. Bunun anlamı öğretmen her türlü teknik donanımla hizmete hazır bir uzman olmalıdır.

d. Eğitim Politikası

Eğitim politikasında devlet denetleyici konumdadır. Eğitim çoğulcu bir anlayışa dayanmalıdır. Bu ise eğitimin demokratik oluşunu simgeler. Eğitim özerk ve özelleştirilmiş olmalıdır. Yerel kültürün ulusal kültüre katkı yapması sağlanmalıdır. Yerellik Sal t otantik olan bir olgu olmamalı, evrensel bilgiyi de kullanabilir olmalıdır.

POSTMODERN TÜRKİYE'DE ÖĞRETMEN YETİŞTİRME SORUNU

Evrenselden ulusala oradan da yerele geçmesi varsayılan toplumsal değişim sürecinde öğretmen yine esas unsur olarak düşünülmelidir."Robotlarla" ve "biyoteknolojik eğitim" gelecekte yaşama geçirilebileceğinde kimse kuşku duymayabilir. Ancak asıl sorun insan faktörünün işlevinin ne olacağı doğrultusundadır? Bu gün toplum için sorun olan bir çok davranışın ortadan kalkabileceğini ummak bir iyimserlikten öte anlam taşıyabilir. Bunun terside beklenebilir. Bugün toplumun kötü olarak nitelendirdiği davranışlarda çoğalabilir. Postmodern toplumun öğretmeni evrenseli yerde taşıyabilen nitelikte bir öğretmen tipi olabilir. Öğretmenin yerelin koşullarında evrenseli uygulama çabası yukarıda sözü edildiği gibi "Birlikte çokluk" ilkesini kavrayan öğretmen olacaktır. Bu öğretmenin nitelikleri şu noktalarda özetlenebilir.

-Öğretmen evrensel teknikleri yerele uygulayabilecek bir nitelikte olmalıdır. Söz gelişi bu öğretmen müzik alanında çalışıyorsa gelişmiş ülkelerin müziklerinin bir taklit icracısı olmayacak. Aldığı tekniği Anadolu'da çalıştığı otantik müziğe uygulayacak o zaman evrenseli ulaşmada ileri görüşlülük kendinden yerleşmiş olabilecektir.

-Öğretmen planlanan eğitim politikasına uygun olarak yerel gereksinimlere göre ulusal kültüründe gerekleri esas alınarak çağdaş ölçütlerle yetiştirilmiş alanın uzmanı olmalıdır.

-Öğretmen "özerk insan" yaratma becerisine sahip yerel, bölgesel sorunlara çözüm getirebilen ve uyum sağlayan öğretmen tipi olmalıdır.

KAYNAKLAR

- Almond, G. "Comparative Political Systems", In the Dynamtes of Modernization and
Eliot, T.S. Kültür Üzerine Düşünceler (ev:Sevim Kantarcıoğlu) Ankara, 1981, s.46.
Ertürk, Yakın. "Evrenselcilikten Göreliliğe Geri Kalmışlığın Yeni Tuzağı" Dünya'da ve Türkiye'de
Güncel Sosyolojik Gelişmeler. Ankara, 1994, s.448.
Gelişli, Yücel. "Postmodernizm ve Eğitim Anlayışı" Milli Eğitim (137) 98 s.150
Bayhan, Vehbi. "Enformatik Kültür", Dünya'da ve Türkiye'de Güncel Sosyolojik Gelişmeler, Ankara,
1994, s.434.
Göle, Nilüfer, Asi, asri ve Kozmopolit". Yeni Yüzyıl. 7 Temmuz 1996.
Güler, Ali. Eğitim Tarihi ve Sosyal Temelleri. Bolu, 1997, s.73 t.

Habitat ı'ye Doğru "Kentte Yaşam" Bilim ve Teknik (340) Mart, 1996, s.45-46.

Küçük, Mehmet. (Derleyen). Modernite Versus Postmodernite. Ankara, 1994, s.15. social Change. A.

Reder, Ed. by. G.S. Masannar Goodyear, 1973, s.3.

Touraine, Alain. Modernliin Eleştirisi (,ev:Hülya Tufan) İstanbul, 1994, s.26.

Tunalı,İsmail. Denemeler, İstanbul, 1980, s.101.